

MIRCEA MANCAȘ :

„Trecut și prezent
în teatrul românesc“

Volumul lui Mircea Măcaș, apărut recent în Editura Eminescu, cuprinde scurte studii dedicate unor probleme de istorie și teorie a teatrului. O primă parte se ocupă de secolul al XIX-lea, atenția autorului îndreptându-se către momentul cristalizării unor orientări repertoriale — cu referire specială la traduceri și adaptări după texte din literatura dramatică universală, în această perioadă de început. În cadrul notațiilor referitoare la nașterea teatrului românesc, a învățămîntului artistic în Țările Române, autorul acordă un spațiu amplu mișcării artistice din Transilvania, prin rîvna unor personalități culturale ca Iosif Vulcan sau G. Dăriș, precum și datorită ecoului stîrnit aici de prezența unor trupe de teatru „de peste Carpați“.

Cea de-a doua parte a cărții, consacrată gîndirii teatrale interbelice, fixează cîteva repere — inevitabil, doar cîteva — într-un univers cultural deosebit de efervescent. Se punctează cîteva dintre nenumăratele direcții de cercetare posibile, autorul studiului sintetizînd ideile despre teatru ale unor scriitori ca Eugen Lovinescu, Victor Ion Popa, Camil Petrescu, G. M. Zamfirescu, Tudor Arghezi. Utile, mai ales pentru sistematizarea pe care o schițează, aceste scurte studii lasă totuși cititorului o senzație de neîmplinire. Domeniul abordat este deosebit de vast, astfel încît trecerii în revistă precise, dar prea rapide, i-am fi preferat, poate, dezvoltarea unora dintre probleme.

Eseurile ce alcătuiesc cel de-al treilea capitol — *Delimitări contemporane* — se referă la probleme de teorie teatrală : convenție, creație, mesaj, raportul actor-personaj, accesibilitate, contemporaneitate etc., cu bogate exemplificări, analize de texte dramatice. Ele se definesc prin informație bogată și prin claritatea demonstrației, precum și prin atitudine echilibrată. Ce i-am putea reproșa, însă, autorului este faptul că se oprește la pragul descifrării unor intenții, a unor sensuri, în textele discutate — operație întreprinsă, desigur, cu competență și metodă ; rar este, însă, depășit acest prag, către formularea unei răsperate judecăți critice, de valoare.

Addenda ce încheie volumul este dedicată artei regizorale practicate la Teatrele Naționale din Iași și din București ; sînt prezentate, concis, cîteva personalități ale școlii românești de regie ; din păcate, limitarea la slujitorii scenelor celor două Naționale exclude din discuție pe foarte mulți dintre directorii de scenă într-adevăr importanți ai momentului teatral actual.

Cristina Dumitrescu

V. MÎNDRA :

„Jocul situațiilor
dramatice“

Un cercetător și un istoric al teatrului de pretutindeni este universitarul Vicu Mîndra. Volumul său, „Jocul situațiilor dramatice“, apărut în colecția „Masea“ a Editurii Eminescu, nu este, cum s-ar putea crede, o simplă înmănușare de articole ocazionale, publicate pe ici-pe colo, în revistele interesate de teatru, ci, în primul rînd, o tentativă, în foarte mare parte reușită, de a reformula unele concepții în legătură cu substanța identică și cu tematica textului de teatru și, nu de puține ori, un demers critic cu sensibile contribuții originale.

Dacă handicapul unor culegeri de articole prezente în librării — cu care cititorul nostru s-a obișnuit, și nu numai în ultimul timp — este, mai cu seamă, acela de a stîrni neîncredere prin zelul cu care autorul alătură, fără nici un efort de a crea o punte de legătură, domenii eterogene, abordate în grabă și neinteresant, cartea lui Vicu Mîndra are chiar de la început meritul de a trezi curiozitatea. „Oralitatea dialogurilor și valoarea tăcerilor“, „Fantasticul, auxiliar al dramei realiste“, „Actualitatea fetei“, „Năpasta, ca dramă-model a universului românesc“, iată cîteva titluri din sumarul cărții, care te invită s-o răsfoiești.

În ceea ce ne privește, am admirat la Vicu Mîndra îndeosebi corectitudinea, etică și științifică, a cercetătorului. Vicu Mîndra nu este un călător înămplat, din cine știe ce motive, pe tărîmurile teoriei teatrului. Nepropunîndu-și să facă figură de spirit neînțele, neinventînd originalități de expresie,

neapeland la stilul „viciu” și la ironii menite să-i dea nu știu ce aer de coboritor din olimpul filozofilor obscuri, Vicu Mindra rămâne, cu seriozitate, pe terenul sănătos și fertil al metodei didactice, al acelei metode profesionale care n-a compromis niciodată, chiar dacă a fost asemănată cu mersul pe jos: munca grea a cunoașterii. A fi didactic nu înseamnă, neapărat, a cădea în didacticism. Subliniem acest adevăr prea cunoscut, nu atât pentru a tăia elanul cititorului răufăcios, cât pentru a pune în valoare onestitatea acestui travaliu.

Atent la tot ce se publică în materie de teatru, la noi și pretutindeni, Vicu Mindra fixează fiecare viziune cit de cit nouă, fiecare evaluare și reevaluare, comportându-se în primul rând ca un istoric al ideilor și faptelor de teatru. Realizând sinteza „la zi” a unei probleme, Vicu Mindra trece apoi, dacă n-a făcut-o concomitent, la expunerea propriilor opinii. Și, trebuie să spunem din capul locului, aceste opinii sînt apte să lumineze unele aspecte ale fenomenului literaturii dramatice și chiar să trezească cititorului noi întrebări.

„În jurul chestiunii dramatizărilor”, de pildă, nu este un capitol oarecare al cărții,

ci o cercetare riguroasă, competentă și de bun-simț, a problemei, nelipsind, așa cum am subliniat mai sus, intervențiile personale, cu aplicații nu numai la literatura universală, ci și la cea românească. Vorbind despre dramatizarea romanului „Enigma Otiliei”, Vicu Mindra invalidează respectiva încercare de la Teatrul Național din București, argumentînd că „decisive în realizarea unei dramatizări nu sînt, în nici un caz, convertirea silbică a mișcării vie sau alterarea savantă a pateticei cu situația de haz” și subliniînd că „George Călinescu nu poate fi tradus scenic prin schemele comediografice de moravuri”.

Ceea ce nu putem să nu-i reproșăm autorului este un anume „partizanat” cu unui dramaturgi fără șanse de a rămîne în literatura română, pe care îi aduce în discuție cu un ton prea binevoitor. Sigur că nu e de vorba aici de un exces de nume și de titluri, ca în opera critică a lui Mihail Dragomirescu, dar cartea pe care o discutăm are, totuși, numai 250 de pagini. Și, vorba proverbului, într-un pahar cu apă, grăunțele de praf se vede.

Paul Tutungiu

(Continuare din p. 36)

leiași scări, pe care spectatorii și auditorii sînt invitați să urce.

La prima vedere, unele dintre replicile personajelor sale, desprinse de contextul piesei, pot părea prea comune pentru a fi rostite pe scenă; la fel, luate în sine, părțile poetice, fie că premarg unor scene sau acte, fie că se intercalează printre replici prozaice, pot fi derutante. Dar, cînd pătrunzi în universul lui Yannis Ritsos, de la poeziile scurte (*Mărturie*, *Gesturi* etc.) pînă la poemele de mari dimensiuni, îți dai seama de interdependența celor două aspecte, care constituie o caracteristică a stilului său.

„Îmi trebuie mereu, în munca mea, un element de „cotidian nemijlocit”, ca o contragreutate și totodată ca o subliniere a elementului poetic. Acesta este unul dintre principiile mele, izvorîte din experiența scrierii, din studiu, din cunoaștere, din trăirile și necesitățile mele. De aceea, oricine poate să-l accepte sau să-l respingă...”

Cercetători ai creației sale dramaturgice nu prea și-au făcut încă auzit glasul. Dealtfel, nici nu aveau la dispoziție materialul necesar. Yannis Ritsos a fost și este foarte zgîrcit cu manuscrisele sale teatrale. „...oricît aș adora teatrul — se explică el — mi-e totuși teamă de el și uneori chiar îmi repugnă, pentru că el se oferă nemijlocit și pretinde adesea compromisuri de tot felul: față de gustul publicului, față de proprietarii sălilor de teatru, de actori, de electri-

cieni și... de plasatori. Prea multă lume își leagă ambițiile și interesele de reprezentarea unei piese. Arta teatrală nu dispune de autarhia și de mîndria înaltă a poeziei. În schimb, are atîtea alte privilegii — contactul direct cu publicul și imensa răspundere a formării conștiinței umane...”

Dar Yannis Ritsos, atît de sceptic în ce privește receptarea dramaturgiei sale de către directorii de teatru de pretutindeni, a primit întotdeauna cu multă bucurie știrea că unele dintre piesele și dintre poemele sale dramatice au văzut pentru prima dată lumina rampei în România. Entuziasmul criticii teatrale românești a fost pentru dînsul încă o dovadă că, acolo unde nu „proprietarii sălilor de teatru” dispun de promovarea artei teatrale, oferta sa de dramaturg poate găsi ecoul ce și-l dorește orice creator autentic.

La aniversarea celor șaptezeci de ani ai lui Yannis Ritsos, noi, prietenii săi din România socialistă, simțim o deosebită bucurie — și, totodată, mîndrie — pentru faptul că, în pofida anilor grei de închisoare și de deportare, opera și viața sa, închinată celor mai înalte năzuințe ale omului, și-au găsit ecou la iubitorii de poezie și de artă dramatică din țara noastră, iar această întîlnire prin artă a devenit încă o punte pentru neîntrerupta comuniune spirituală dintre popoarele noastre.

Y. V.